

AB MALİ BİLDİRİM İSTATİSTİKLERİ VE IMF GENEL YÖNETİM MALİ İSTATİSTİKLERİ KAPSAMINDA DEVLET BORÇLARI

Eylem VAYVADA DERYA*

ÖZET

AB Mali Bildirim İstatistikleri ve IMF Genel Yönetim Mali İstatistiklerinin varlığı devletlerin uyguladıkları mali politikaların takibi, kontrolü ve analiz edilebilirliği açısından çok önemlidir. Söz konusu verilerin aynı standartlar çerçevesinde oluşturulması, ülkeler arası karşılaştırılabilirliğe imkân sağlayarak politika yapıcılara, karar alıcılara, araştırmacılara ve diğer tüm kullanıcılara çok önemli bilgiler sunmaktadır. Bahse konu istatistikler üye ülkelerce Mali Bildirim Tabloları (MBT) ve Genel Yönetim Mali İstatistikleri Tabloları (IMF-GYMI) aracılığıyla derlenerek Eurostat ve IMF veri tabanlarında toplanmakta ve yayımlanmaktadır. Söz konusu istatistiklerin oluşturulmasında genel olarak, devletlerin muhasebe kayıtlarından faydalanılmaktadır. Bu çalışmada, ülkemizde devlet borçlarının muhasebe yönetmeliğine göre muhasebe kayıtlarının nasıl yapıldığı ve sonrasında bahse konu tablolara nasıl kaydedileceği her bir borç çeşidi için örneklendirilerek gösterilmiştir. Bu şekilde söz konusu istatistiklerin farklılıkları ele alınmış ve ayrıca istatistiklerin doğrudan muhasebe kayıtlarından üretilip üretilmeyeceği irdelenmiştir. Buna ilaveten, bahse konu istatistiklerin belirli standartlar çerçevesinde üretilmesi için uluslararası kuruluşların hazırlamış olduğu kılavuzlarda, yeterli ayrıntıda işlenmemiş muğlak durumlar da halen bulunmaktadır. Bu durumda çalışmada yer verilen örnekler ile kılavuzlarda net olarak örneklenmeyen kısımlar da dâhil edilerek kılavuzların veri derleyiciler tarafından farklı yorumlanmasının önüne geçilmeye çalışılmış ve devlet borçlarının, MBT ve IMF-GYMI tabloları için en doğru şekilde üretilmesine olanak sağlayacak, var olan kılavuzları destekleyici bir doküman hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: AB Mali Bildirim Tabloları, IMF Genel Yönetim Mali İstatistikleri Tabloları (IMF-GYMI), Yazılı değer ile stok, Piyasa fiyatı ile stok, Prim/iskonto .

GOVERNMENT DEBT IN THE CONTEXT OF EU-EXCESSIVE DEFICIT PROCEDURE STATISTICS AND IMF-GOVERNMENT FINANCE STATISTICS

ABSTRACT

The presence of EU Excessive Deficit Procedure (EDP) and IMF-Government Finance Statistics (GFS) are very important for the follow-up, control and analysis of the financial policies implemented by states. Forming the said data within the framework of the same standards enables making comparisons between countries and provides very important information for policy makers, decision makers, researchers and all other users. These statistics are compiled by the member states through EDP Tables and IMF-GFS Tables, and

* Uzman, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü, eylem.vayvada@hazine.gov.tr.

then they are collected and published in the databases of IMF and Eurostat. The statistics are generally compiled from the data derived from national accounts of member countries. This study shows how government debt is accounted for in our country according to the accounting legislation and then how they are recorded in the said tables by giving specific examples for different types of debt instruments. As such, the study addresses the differences of the said statistics and also analyses whether the statistics can directly be generated from accounting records. In addition, there are still ambiguous situations that are not adequately detailed in the manuals prepared by international institutions for generating the said statistics within the framework of certain standards. This study provides specific examples in order to try to prevent the different interpretation of manuals by data compilers by including the parts that are not clearly sampled in the manuals, and it presents a document that supports the existing manuals enabling the production of government debt for EDP Tables and IMF-GFS Tables in the most accurate manner.

Keywords: EDP Tables, IMF-GFS Tables, Debt in face value, Debt in market price, Premium/discount.

GİRİŞ

Avrupa Birliğinde (AB) Avro'ya geçişin mali denetimi Maastricht Antlaşmasına (Antlaşma) ekli Aşırı Açık Prosedürü'ne (Excessive Deficit Procedure) dayanır. Prosedür gereği hazırlanan Mali Bildirim Tabloları (MBT) buna ilaveten, AB üye ülkelerinin İstikrar ve Büyüme Paketi (SGP) çerçevesinde uyguladıkları mali politikaların takip ve kontrol edilmesi işleminde de kullanılır. Antlaşma, üye ülkeleri iki temel ön şart ile bütçe disiplinine riayet etmeye zorlar. Bu şartlar; GSYİH'nin yüzde 3'ü olan referans değerini aşmayan bir bütçe açığı ve yine GSYİH'nin yüzde 60'ı olan referans değerini aşmayan bir borç stokudur. Eurostat'ın üye ülkelerden derlediği ve kontrol ettiği MBT'den sağladığı bilgiler doğrultusunda gerçekleştirilen teknik analizler ışığında Avrupa Komisyonu fikirlerini açıklayan bir rapor hazırlar. Bu raporu takiben Komisyon, Komite ve EFC (Economic and Financial Committee), üye ülke için aşırı açık prosedürlerinin uygulanıp uygulanmamasına karar verir. MBT'de yer alan borç stoğu ayrıca, Makroekonomik Dengesizlik Prosedürü (Macroeconomic Imbalance Procedure) mekanizması çerçevesinde makroekonomik dengesizliklerin tespitinde kullanılan göstergeden de bir tanesidir.

MBT'de tüm değerler ve referans değerler AB-Genel Yönetim Mali İstatistikleri (AB-GYMİ) (Government Finance Statistics, GFS) kavramlarını temel alır. Bu çerçevede MBT, AB-GYMİ verileri ile tam olarak uyumlu olmalıdır. MBT'de özetle açık; genel yönetim sektörünün net borçlanması ve borç stoğu; genel yönetim sektörünün kredi, borçlanma senedi ve para ve mevduat kalemlerinden oluşan, konsolide edilmiş nominal yükümlülüklerinin toplamı şeklinde tanımlanmaktadır. MBT devletlerin ulusal bütçe denge kalemi ile net borç verme/net borçlanma ve borç stokundaki değişimleri birbirine bağlayacak şekilde kurgulanmıştır. MBT verileri

genel yönetim sektörünün tümü için özel tanımlanmış borç stoku dışında tamamıyla “Ulusal Hesaplar” verileri ile uyumlu olmalıdır.

Borç ve açık verilerinin hesabına yönelik metodolojiyi belirleyen en temel doküman ESA95’dir (Government Finance Statistics, GFS) (European System of Accounts, 1995). ESA95 2013 yılında revize edilerek ESA2010 adı ile yeniden yayımlanmıştır. Ancak pek çok konuda ESA2010, halen veri derleyiciler için yeteri kadar açık değildir veya yeterli detayı içermemektedir. Bu nedenle MBT’yi derlemek için ek bir açıklayıcı kılavuza ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede Eurostat “Manual on Government Deficit and Debt (MGDD) ” kılavuzunu hazırlamıştır. Söz konusu kılavuzun son versiyonu 2014 yılında yayımlanmıştır. Bu iki temel kitabın yanı sıra Eurostat dönem dönem MBT muhasebe ve kayıt kurallarını açıklamaya yönelik notlar (Guidance Notes) yayımlamaktadır. Buna ilaveten, ESA2010 revizyonu ile ilk defa ESA içerisinde “GYMİ sunumu” olarak tanımlanan alternatif bir sunum yer almıştır. AB-GYMİ tabloları olarak adlandırılabilen bu sunum; mecburi bir şekilde ESA2010 sınıflamalarının, IMF tarafından belirlenen sınıflama düzenine yeniden dönüştürülmesini kapsar. Bu durum IMF veri tabanında yer alan genel yönetim sektörü mali istatistikleri ile (IMF-GYMİ tabloları) tutarlılığın yakalanmasını ve AB üye verilerinin AB dışı ülke istatistikleri ile daha kolay harmonize edilebilmesini sağlamıştır. Bu çerçevede IMF de, IMF-GYMİ tablolarına ilişkin 2001 yılında yayımlanmış olduğu kılavuzu da güncelleyerek GFSM14 (Government Finance Statistics Manual, 2014) adı ile yeniden yayımlanmış ve ESA2010 ile uyumlu hale getirmiştir.

Yine de tüm bu yayınlara rağmen, ülke uygulamalarındaki muhasebe farklılıkları, farklı bütçe uygulamaları, borçlanma araçlarındaki çeşitlilik gibi nedenlerden dolayı yayımlanan kaynaklar yetersiz kalabilmektedir. Buna istinaden Eurostat, ülke talebi doğrultusunda uzmanlarını ihtiyaç duyan ülkelere göndermekte ve ayrıca veri derleyiciler için kısa süreli kurslar düzenlemektedir. Ancak bu çözümler halen ihtiyaçları karşılamaya tam olarak yetmemektedir. Zira hem MBT için hem GYMİ tabloları için her bir gelir veya gider çeşidini örneklendirecek, her bir borç enstrümanının kaydını detaylıca verecek bir doküman bulunmamaktadır. Bu nedenle de var olan kılavuzlar halen veri derleyiciler açısından farklı yorumlanabilmektedir.

Ülkelerin borç ve açık büyüklüklerini ortaya koyan bu iki tablolar bütünü ülkemizde Hazine Müsteşarlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve Maliye Bakanlığının ortaklaşa çalışmaları sonucunda oluşturularak MBT; Eurostat’a ve GYMİ ise IMF’ye iletilmektedir.

Türkiye örneğinde, genel yönetim borç stokunun çok büyük bir yüzdesini Merkezi Yönetim (MY) sektörü yükümlülükleri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, merkezi yönetim sektörü yükümlülükleri içerisinde yer alan borçlanma araçlarının stok ve akım kayıtlarının MBT ve IMF-GYMİ tablolarında nasıl yapılması gerektiğine, her bir farklı araç ve durum için örneklerle yer vermektir. Bunun yanı sıra, ülkemizde

devlet borçlarının muhasebe kayıtlarının nasıl yapıldığını ve bu kayıtlar çerçevesinde MBT ve IMF-GYMI verilerinin doğrudan derlenip derlenemeyeceğini tespit etmek de çalışmanın diğer bir amacıdır. Ayrıca bu çalışma ile Türkiye İstatistik Kurumu, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığının (Hazine) ilgili birimlerinde çalışan veri derleyiciler için kılavuzların farklı yorumlanmasını ortadan kaldırmak üzere detaylı örnekler içeren bir kaynak ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, son kullanıcılar için de borç senetleri kapsamında GYMI ve MBT arasındaki bağlantıyı ortaya koyarak istatistiklerin bilgi içeriğini değerlendirmek hedeflenmiştir.

1. IMF-GENEL YÖNETİM MALİ İSTATİSTİKLERİ TABLOLARI VE MALİ BİLDİRİM TABLOLARI

IMF-GYMI tabloları ve MBT'nin anlaşılabilmesi için öncelikle AB Ulusal Hesaplar sisteminin anlaşılması gerekmektedir. Zira her iki veri seti de AB Ulusal Hesaplar ile doğrudan ilişkilidir.

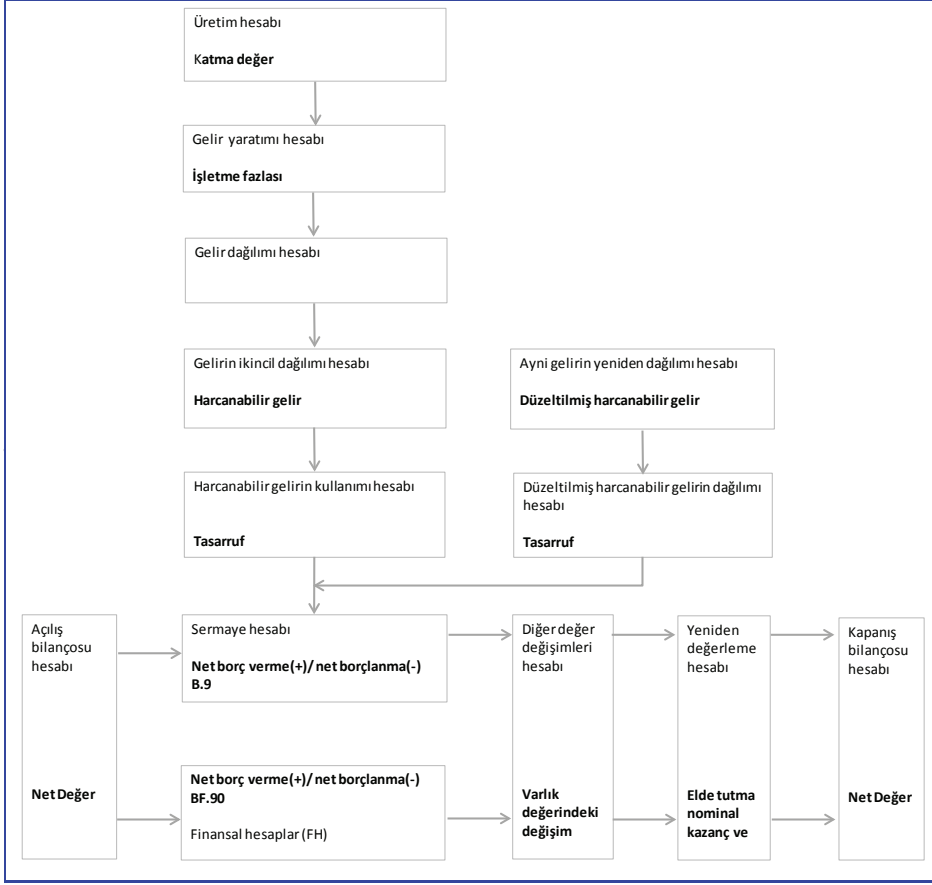
1.1. AB Ulusal Hesaplar

Ulusal Hesaplar, ekonominin tüm sektörlerini içeren, belirlenmiş standartlar çerçevesinde verileri derlenen, birbirleri ile bağlantılı tablolar bütünüdür. Her üye ülke ulusal hesaplarını Veri Gönderim Programı'nda (Transmission Programme) belirlenen düzende ve tarihte Eurostat'a göndermekle yükümlüdür. Ulusal Hesaplar; cari hesaplar, birikim hesapları ve bilançolar olmak üzere üç temel başlıkta sınıflanır.

“Cari hesaplar” ile üretim, gelir yaratımı, gelir dağılımı, gelirin yeniden dağılımı ve bu gelirin nihai tüketim olarak kullanımı sonucunda ekonomide yaratılan tasarruf tutarı elde edilerek birikim hesaplarına geçiş sağlanır. “Birikim hesapları” ekonomideki sektörlerin varlık-yükümlülük ve net değer değişimlerini incelememizi sağlayan tablolar grubudur. “Bilançolar” ise yine ekonomideki tüm sektörlerin varlık, yükümlülük ve net değerini belirli tarihler itibarıyla stok durumunu yansıtan tablolar bütünüdür.

Birikim hesapları; sermaye hesabı, finansal hesaplar ve diğer değişimler hesaplarının tutulduğu tablolar toplamıdır. Cari hesaplar sonrasında sağlanan tasarruflar, sektör dışı veya sektörler arası sermaye transferi aracılığıyla sermaye oluşumunu yaratmak üzere sermaye hesaplarına yansır. Reel varlıkların kazanımı sırasında yapılan fazla harcamalar, Sermaye Hesabı dengesinde açığa ve yetersiz harcamalar ise dengede fazlaya neden olur. Sermaye Hesabının dengesi Finansal Hesaplar ile aradaki köprüyü oluşturmaktadır zira söz konusu açık; “net borçlanma” yapılarak karşılanacak, fazla ise “net borç verme” işlemi ile değerlendirilecektir. Bu finansal işlemler, finansal varlık ve yükümlülüklerde artış veya azalışa neden olacaktır.

Şekil 1. AB Ulusal Hesaplar Diyagramı

Kaynak: ESA2010

Sonuç olarak, ekonomideki tüm sektörlerin finansal işlemlerinin kaydedildiği finansal hesapların başlangıç hesabı olan “net borç verme/net borçlanma kaydı” sermaye hesabının denge kalemine eşit olmalıdır (Aytekin Balıbek, Önal ve Azal, 2012: 480; Eurostat, 2013: 18-20). Tüm finansal işlemler sonrasında elde edilen net borç verme/net borçlanma değeri¹ Sermaye Hesabının dengesine² eşit değil ise aradaki fark, reel varlık edinimine ilişkin kayıtlar ile bunların finansal işlemlerinin muhasebe kayıtları arasında ortaya çıkan istatistiksel hata düzeyi olarak ele alınır.

Yılbaşı ve/veya yılsonu bilanço hesaplarında ise, reel veya finansal tüm varlık ve yükümlülüklerin toplam düzeyi tespit edilir. İlgili mali yıl açılış bilançolarına,

¹ FH’de kaydedilen tüm finansal işlemler sonrasında ulaşılan net borç verme/net borçlanma değeri ESA’da BF.90 kodu ile ifade edilmektedir.

² SH’nin dengesi ESA’da B.9 kodu ile ifade edilmektedir.

Sermaye Hesabında söz konusu mali dönemde net reel varlık kazanımı için yapılan tüm harcamalar ve Finansal Hesaplarda da, Sermaye Hesabının açık pozisyonunun finanse edilmesinde yapılan işlemler eklendiğinde kapanış bilançoları elde edilmekte ve toplam ekonominin stok pozisyonu görülebilmektedir. Başka bir ifadeyle, iki dönemin stok pozisyonu arasındaki fark net borç verme/net borçlanma tutarına eşittir. Yukarıda anlatılan AB Ulusal Hesaplar'ın genel hatlarını ve temel prensiplerini özetleyen bir şema Şekil 1'de yer almaktadır.

1.2. AB GYMİ Tabloları

Ulusal Hesaplardan AB-GYMİ tablolarına geçilecek olursa, AB-GYMİ tabloları genel yönetim sektörünün tüm ekonomik aktivitelerinin, kamu finansmanı analistleri ve politika yapımcıların kullanımı açısından daha uygun olan bir düzende gösteriminin sağlandığı tablolar bütünüdür. AB-GYMİ tabloları aslında Ulusal Hesapların bir alt kümesidir. Başka bir ifade ile, cari, birikim ve bilanço hesaplarının genel yönetim sektörü için farklı bir düzende gösterimidir. Bu sunum şekli özetle aşağıdaki eşitliği sağlamaktadır;

$$\text{Gelirler} - \text{Harcamalar} = \text{Net borç verme/net borçlanma} = \text{Net finansal işlemler}$$

Genel yönetim sektörünün gelir ve giderleri arasındaki fark açık/fazla tutarına yani net borç verme/net borçlanma tutarına denktir. Açık/fazla'nın finansmanı ise finansal varlık kazanımı ve finansal yükümlülük oluşumunun kaydedildiği finansal hesaplarda gösterilir. Çift kayıt prensibine göre her bir gelir ve harcama kaydının finansal hesaplarda bir karşılığı bulunmaktadır. Ayrıca finansal işlemler de finansal hesaplarda çift kayda yol açabilir. Bu nedenledir ki net borç verme/net borçlanma tutarı, finansal varlık ve yükümlülük işlemlerinden elde edilebilir.

AB-GYMİ sisteminde ESA hesaplar bütünü ile tutarlı olan diğer hesap grupları da diğer ekonomik akımlar ve bilançolardır. Bu hesaplar bilanço değişimleri ile ilgili dönemde gerçekleştirilen akımlar arasındaki mutabakatı sağlar. Bu çerçevede genel yönetim sektörünün her bir varlık ve yükümlülüğü için aşağıdaki eşitlik sağlanmaktadır;

$$\text{Açılış bilançosu} + \text{İşlemler} + \text{Yeniden değerlemeler} + \text{Diğer değer değişimleri} = \text{Kapanış bilançosu}$$

Bilançolar genel yönetim sektörünün toplam finansal ve finansal olmayan varlık ve yükümlülük düzeylerini, net değerini (varlıklar-yükümlülükler) ve net finansal değerini (finansal varlıklar-finansal yükümlülükler) ortaya koymaktadır (Eurostat, 2013: 427).

Sonuç olarak, genel yönetim mali istatistikleri genel yönetim ve alt sektörlerinin finansal performansını ortaya koymaktadır. Özet gösterge ve değerlerin dışında GYMİ sisteminde yer alan detaylı veriler ile devletin bazı özel alanlarını inceleme imkânı doğmaktadır. Bazı hususi vergilendirme şekilleri, herhangi bir sosyal hizmet için yapılan harcama tutarı, devletin ulusal bankacılık sisteminden veya yurt dışından borçlanma seviyesi veya sosyal güvenlik işlemleri ve bunun gibi alanlar bu imkânlarla örnek olarak verilebilir.

1.3. IMF GYMİ Tabloları

IMF-GYMİ tabloları, metodolojik olarak AB-GYMİ verileriyle ve dolayısıyla AB Ulusal Hesaplar ile tam uyumlu ancak gösterimsel açıdan teknik analizlere çok daha elverişli bir veri setidir. IMF-GYMİ veri seti tüm kamu sektörünü içerirken, AB-GYMİ veri seti sadece genel yönetim sektörünü kapsamaktadır. Avrupa istatistik sistemi metodolojisi aslında, uluslararası metodolojinin AB ihtiyaçları çerçevesinde düzenlenmesi ile ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla Avrupa sistemi ile uluslararası sistem arasında aslında bir çelişki bulunmamaktadır. Farklılık temelde, farklı ihtiyaçlar nedeni ile verilerin gösterim şeklinde oluşmaktadır. Dolayısıyla IMF başta olmak üzere uluslararası organizasyonlar Avrupa istatistik sistemi içerisinde üretilen istatistikler kadar, sistem metodolojisinin geliştirilmesi konusuna da özel ilgi göstermektedirler.

Şekil 2: IMF-GYMİ Tabloları Diyagramı

Kaynak: GFSM 2014

Bu çerçevede IMF ile Eurostat arasında, GYMİ verileri konusunda ortak bir anlaşma ve çalışma mevcuttur. AB Ulusal Hesaplar, AB-GYMİ ve MBT için hazırlanan ESA2010 ve MGDD kılavuzları, IMF'nin GYMİ için hazırlamış olduğu kılavuz ile metodolojik açıdan uyumlu olduğundan, iki kuruluş arasında veri paylaşımı konusunda da büyük bir işbirliği mevcuttur. Zira bu veri değişimi bir taraftan AB üye ülkelerin zorunlu raporlama yüklerini azaltırken, diğer yandan IMF'nin de veri setini AB üye ülkeleri ile genişletmesine ve tutarlı, karşılaştırılabilir ve geniş kapsamlı bir veri setine sahip olmasına imkân vermektedir. IMF-GYMİ Tablolarının en özet hali Şekil 2'de yer almaktadır³.

1.4. Mali Bildirim Tabloları

MBT ise daha önce de bahsedildiği üzere, üye ülkelerin ESA2010 metodolojisi ile derlenen AB-GYMİ ve IMF-GYMİ verileri ile tamamen uyumlu olacak şekilde üretilerek, yılda iki defa Eurostat'a göndermekle yükümlü olduğu veri setidir. MBT, öncelikle üye ülkelerin genel yönetim sektörü ulusal bütçe fazla/açıklarını, ESA2010'da tanımlanan şekilde "net borç verme/net borçlanma (B.9)" değerine dönüştürmeyi ve sonrasında da bu değeri iki mali yılsonu arasındaki stok farkı değeri ile ilişkilendirecek şekilde kurgulanmıştır. Bahse konu stok değerleri ESA2010'dan bağımsız olarak 2009 yılı 479 sayılı Konsey düzenlemesi ile tanımlanmış olup IMF-GYMİ bilançosunda bulunan üç spesifik borçlanma enstrümanını kapsar ve değerlendirme yöntemi de yine ESA2010'da belirtilen yöntemden farklıdır⁴. Sonuç olarak MBT, AB-GYMİ ve IMF-GYMİ tabloları aynı metodolojik altyapıya sahip olup sunum farklılıkları içermektedir. Buna ilaveten bu üç tablodaki ortak nokta, genel yönetim sektörüne ait B.9 Net Borç verme/net borçlanma kalemi ile sektörün tüm finansal işlemleridir.

Bir sonraki bölümde MBT ve IMF-GYMİ tablolarında farklı borç enstrümanları detayında akım ve stok verileri hesabı ve bunların tablolara kayıt şekilleri, sanal örneklerle anlatılmakta ve iki tablo arasındaki bağ gösterilmektedir. Örnekler için kullanılan satış fiyatları, faiz oranları, işlem tarihleri, endeksler gibi bazı temel bilgiler Hazine Müsteşarlığınca yapılan borçlanmalarda oluşan gerçek bilgilere uygun olsa da tablo iktisadi açısından vade bilgileri kısaltılmış ve rakamların daha kolay anlaşılabilmesi için, toplam ihraç tutarları basite indirgenerek farazi tutarlar üzerinden çalışılmıştır.

³ IMF-GYMİ tablolarının orijinal haline IMF internet sitesinden ulaşılabilir. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/quest.pdf>.

⁴ MBT'nin orijinal hali 2014 basım MGDD kılavuzunun "Ek 2" bölümünde yer almaktadır.

2. ÖRNEKLERLE DEVLET BORÇLARINA İLİŞKİN MBT ve IMF-GYMİ TABLOLARINDA BORÇ İSTATİSTİKLERİ HESABI

IMF-GYMİ tabloları; iki özet tablo, dokuz ana tablo ve iki ek tablodan oluşmaktadır. Özet tablolarda devlet faaliyetleri ile nakit kullanım ve kaynaklarına ilişkin bildirim yapılmaktadır. Ana tablolardan ilk ikisi gelir ve harcamaları detaylandırırken, Tablo 3-5'de sırasıyla varlık ve yükümlülüklerle ilişkin işlemler, kazanç ve kayıplar ile diğer değişimler ele alınır. Tablo 6'da genel yönetim sektörünün ilgili yıl bilançosu çıkarılmıştır. Diğer tablolarda devlet faaliyetlerine göre giderler, sektörel bazda finansal varlık ve yükümlülüklerle ilişkin işlemler ile varlık ve yükümlülüklerle ilişkin toplam diğer ekonomik akımlar ortaya konmaktadır. Bunların yanı sıra Ek 1'de verilerin konsolidasyonu gösterilmekte ve Ek 2'de de varlık ve yükümlülük akım ve stokların bütünlük bildirim yapılmaktadır (Aytekin Balıbek, 2010: 364). IMF-GYMİ tablolarına borç akım ve stok verilerinin doğru bir şekilde girilebilmesi için öncelikle, iki mali dönem sonu bilançosu arasındaki farkın nedenlerinin doğru bir şekilde tespit edilmesi gerekir. Bu çerçevede, yukarıda AB-GYMİ tabloları için verilen ve IMF-GYMİ tabloları için de geçerli olan denklem, IMF-GYMİ tablo sunumu ile uyumlu olacak şekilde aşağıdaki gibi de ifade edilebilir;

$$\text{Kapanış bilançosu} - \text{Açılış bilançosu} = \text{İşlemler} + \text{Yeniden değerlemeler} + \text{Diğer değer değişimleri}$$

Tablo 6 Tablo 6 Tablo 3 Tablo 4 Tablo 5

Yukarıdaki denklemde, borca ilişkin yer alan kayıtların hangi tablolara kaydedileceği de belirtilmiştir. Söz konusu denklem biraz daha detaylandırılacak olursa, Tablo 3'ün yükümlülükler kısmına kaydedilmesi gereken işlemler, ilgili mali yıl içerisinde borç enstrümanlarına ilişkin gerçekleştirilen tüm finansal işlemleri içerir. Bu işlemler dönem içinde gerçekleştirilen borçlanma ve ödeme işlemleri (net borçlanma - NB), açılış ve kapanış bilançoları üzerindeki birikmiş faizlerin farkı (net birikmiş faiz - NBF), ilgili mali dönemde tahakkuk eden prim/iskonto tutarları (prim/iskonto - P/i) ile endeksli senetlerden dolayı oluşan net yükümlülük artışlarıdır (net anapara enflasyon değerlendirme - NAED). Tablo 4'e ise varlık veya yükümlülüklerin miktar veya kalitesinde bir değişim olmamasına karşın, fiyatlar seviyesindeki değişimden kaynaklanan artış veya azalışlar kaydedilir. Genel yönetim borç stoku için piyasa fiyatındaki değişimler (piyasa etkisi - PE) veya kurdaki değişimler (kur farkı - KF) nedeni ile oluşan stok artış veya azalışlarını ifade eder (Eurostat, 2013: 163; IMF, 2014: 44-45). Ancak enflasyona endeksli senetlerde, enflasyon nedeni ile artan yükümlülük tutarı bu kısımda değil, Tablo 3'de faiz gideri olarak değerlendirilmelidir (Eurostat, 2013: 443; IMF, 2014: 130). Zira anapara yükümlülüğünde enflasyon nedeniyle oluşan artış fiyat veya kurdan kaynaklanan bir artış değil, miktar artışı olarak değerlendirilir. Tablo 5'de yer alacak diğer değer değişimleri kalemi ise stok pozisyonlarının değişmesine yol açacak tüm işlemler ve kur/piyasa fiyatı değişimi gibi nedenler haricinde kalan,

yeni bir varlık/yükümlülük keşfedilmesi, bir varlığın/yükümlülüğün doğal afetler gibi nedenlerden yok olması veya bir varlık/yükümlülüğün sınıfının değişmesi gibi nedenlerden kaynaklanan değer farklarının kaydedildiği bir kalemdir (Eurostat, 2013: 159; GFSM, 2014: 69). Merkezi yönetim kredileri ve Devlet Borçlanma Senetleri (DBS) için bahse konu denklem aşağıdaki şekilde yeniden yazılabilir. Bu eşitlikte kredi ve DBS'ler için "diğer değer değişimleri" (Tablo 5) kalemine kaydedilecek bir değer bulunmadığından söz konusu işlem denkleme dâhil edilmemiştir;

$$\text{Stok Farkı (SF)} = \underbrace{\text{NB} + \text{NBF} + \text{NP/İ} + \text{NAED}}_{\text{finansal işlemler}} + \underbrace{\text{KF} + \text{PE}}_{\text{yeniden değerlemeler}}$$

Sonuç olarak IMF-GYMI tablolarında, DBS ve kredi yükümlülükleri için Tablo 3, 4 ve 6 arasındaki ilişki yukarıdaki eşitlik ile tespit edilmektedir.

MBT ise 4 ana tablodan oluşmaktadır. Tablo 1'de genel yönetim sektörü fazla/açık, borç, faiz harcama ve GSYİH düzeyleri, Tablo2A-D'de her bir genel yönetim alt sektörü ulusal dengesi ile EDP açık/fazlası arasındaki geçiş, Tablo3A-E'de yine her bir alt sektör için fazla/açık ve diğer ilgili faktörlerin borç düzeyindeki değişimlere olan katkısı ile sektör içi borç konsolidasyonu ve Tablo 4'de ise diğer veriler sunulmaktadır.

MBT ile IMF-GYMI tablolarında ortak nokta yıl içerisinde gerçekleştirilen işlem kayıtlarıdır. Bu kayıtlar her iki tabloda da aynı olmalıdır. Başka bir ifade ile mali dönem içerisinde gerçekleştirilen borçlanma, ödeme ve faiz tahakkukları aynı mantık çerçevesinde kayda alınır. Farklılık sadece stok değerlemesinden kaynaklanmaktadır.

Makaleye konu borç enstrümanları için söz konusu iki tablo arasındaki diğer bir ortak nokta da şudur; MBT-Tablo2A-D'de yer alan "Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı" kalemi, IMF-GYMI Tablo 3'e kaydedilecek olan NBF, NP/İ ve NAED kalemleri toplamının *ters işaretlisine eşit* olmalıdır. Buna ilaveten her iki tablo gurubunda da tahakkuk etmiş faiz (D.41) kalemi aynıdır.

Bu aşamadan sonra düzenlenecek örneklerle muhasebe hesaplarına, MBT ve IMF-GYMI tablolarına DBS ve kredi yükümlülüklerin nasıl kaydedileceği ve borç istatistiklerinin nasıl üretileceği konusu işlenecektir.

2.1 Kuponsuz devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) kayıtları

Hazine Müsteşarlığı, 01.06.2012 tarihinde, 2 yıl vadeli, yüzde 25 dönem faizli, TL cinsinden, 80 TL satış fiyatı ile 100 TL değerinde bir DİBS ihraç etmiş olsun. İhalede gerçekleşen satış tutarı ise 1000 TL olsun. Bu durumda Hazine'nin kasasına ihraç sırasında 800 TL girecek ve bu tutar 404-Tahviller hesabına alacak, 102-Banka hesabına borç kaydı yapılacaktır. İtfada ise kasadan 1000 TL çıkacak ve 304-Tahviller

hesabına 800 TL borç (senet 2013 yılsonunda 304-cari yılda ödenecek tahviller hesabına aktarılır), 102-Banka hesabına 800 TL alacak kaydı yapılacaktır. Aradaki 200 TL tutarındaki fark ise itfa tarihinde, faiz ödemesi olarak 830'lu hesaplarda bütçe gideri kaydı ile muhasebeleştirilecektir. Buna ilaveten, 2012 yılsonunda 481-Gelecek yıllara ait gider tahakkukları hesabına 53,82 TL ve 2013 yılsonunda 381-Gelecek aylara ait gider tahakkukları hesabına 154,60 TL alacak kaydı yapılacaktır.

Tablo 1: Kuponsuz DİBS ihracı örneği; özet bilgiler

Mali Dönem	İşlem Tarihi	Vade & kalan süre	Nominal Stok ¹	Kümülatif iskonto (BF)	Döneme düşen iskonto (BF)	MBT Stok (yazılı değer ile)	IMF-GYMI Stok (piyasa fiyatı ile)	Adil Değer ²	Piyasa Fiyatı ³
2012	01.06.2012	730	800,00	0,00					
	31.12.2012	517	853,82	53,82	53,82	1000	887,50	85,38	88,75
2013	31.12.2013	152	954,60	154,60	100,78	1000	961,00	95,46	96,10
2014	01.06.2014	0	1.000,00	200,00	45,40				

1) Adil değer üzerinden hesaplanan stok değeridir.
 2) Adil değer, senedin ihraç fiyatına ilgili tarih itibarıyla birikmiş faiz ve prim/iskonto tutarının eklenmesi ile hesaplanır; borçlunun kreditora ödemekle yükümlü olduğu fiyatı ifade eder.
 3) TCMB internet sayfasında yayımlanan DİBS'lerin gösterge niteliğindeki değerleri

Hazine Müsteşarlığı Merkezi Yönetim (MY) sektörü içinde yer alan bir kurum olduğundan, Mali Bildirim Tablolarının ve IMF-GYMI tablolarının "merkezi yönetim" sektörü için düzenlenmiş olan kısımlarına veri girişi yapılmalıdır. Bu çerçevede, Tablo 1'de yer alan kuponsuz DİBS ihracına ilişkin özet verilerin MBT ve IMF-GYMI kayıtları aşağıdaki şekilde olacaktır.

Tablo 2: Kuponsuz DİBS ihracı örneği, MBT -Tablo2A kayıtları

	2012	2013	2014
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	0	0	-200
Bütçe dengesine dahil edilen finansal işlemler	0	0	200
Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-53,82+0	-100,78+0	-45,40+0
<i>MY net borç verme(+)/net borçlanma(-) tutarı B.9</i>	-53,82	-100,78	-45,40

Birinci bölümde de ifade edildiği üzere MBT-Tablo2A, ulusal MY bütçe dengesini AB tanımlı net borçlanma/net borç verme (B.9) değerine dönüştürmek üzere tasarlanmıştır. B.9 değeri Avrupa muhasebe standartları çerçevesinde tahakkuk bazlı bir değer olmalıdır. Ulusal denge değeri ise ülkelerin yerel muhasebe standartları çerçevesinde farklılaşmakla birlikte, çoğunlukla nakit bazlıdır. Örnekten de anlaşılacağı üzere, bahse konu DİBS için itfa sırasında ödenen 200 TL faiz, 2006

yılında Resmi Gazete’de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’ne (MYMY) göre nakit çıkışı sırasında bütçeleştirilmektedir. Bu tablodaki amaç söz konusu kaydı tahakkuk bazlı bir yapıya dönüştürmektir. Bu nedenle üçüncü yılda bütçeye gider kaydedilen tutar, ters işaret ile “bütçe dengesine dâhil edilen finansal işlemler” kalemine kaydedilerek “nakit” işlem etkisi sıfırlanır. İskonto tutarlarının bu kaleme takip edilmesi, Türkiye gibi kuponsuz DİBS ihraç eden ülkeler için faydalıdır. Zira bu tutarların tamamı stoku artırıcı rol oynamakta ve aslında ülkeler arası stok değerlerinin karşılaştırılabilirliğini zedelemektedir. Sonrasında, “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” düzeltme kalemi yardımı ile bahse konu tutar ihraç tarihinden itfaya kadar tahakkuk ettirilerek zamana yayılır. Borçlanma senetlerinde ihraç fiyatı ile itfa fiyatı arasında oluşan tutar “iskonto tutarı” olarak kabul edilmektedir ve iskonto tutarları için de faiz için uygulanan kurallar geçerlidir. Başka bir ifade ile iskonto tutarları da faiz gibi tahakkuk ettirilmeli ve finansal işlemler kalemine kaydedilmelidir. Bu çerçevede kuponsuz ve iskontolu olarak ihraç edilen senetlerde (deep discount, zero coupon bonds) oluşan iskonto tutarı bahse konu düzeltme kalemine kaydedilir (Eurostat, 2014: 79-80; Eurostat, 2013: 166, 442). Bu tip senetlerde iskonto değeri, yıl sonları itibarıyla senedin nominal tutarı hesaplanarak tahakkuk ettirilebilir. Farklı bir ifade ile tahakkuk etmiş iskonto değeri “gelecekteki nakit akımlarının bugünkü değeri” hesabı yöntemi⁵ ile hesaplanabilir (Vayvada Derya, 2014: 243). Bu işlem sonucunda elde edilecek kümülatif tutarlardan da sadece ilgili yıl içerisinde tahakkuk eden iskonto değerlerine ulaşılır. Örneğin ihraçtan birinci yılsonuna kadar tahakkuk eden iskonto tutarı 53,82 TL ve ikinci yılsonuna kadar tahakkuk eden iskonto tutarı ise 154,60 TL’dir. Bu durumda sadece ikinci yıl içerisinde tahakkuk eden iskonto tutarı (154,60-53,82) 100,78 TL ve üçüncü yılda ise 45,40 TL olacaktır. Sonuç olarak bu tabloda, yılsonunda nakit olarak ödenen 200 TL tutarındaki iskonto, senedin vadesine dağıtılmıştır (Tablo 2).

MBT-Tablo3B ise B.9 değerinin borç stokundaki değişime olan katkısını açıklamak üzere farklı kategorilerde oluşturulmuş düzeltme kalemlerini ortaya koyar. B9 değerinin ters işaret ile bu tabloya yansımalarının nedeni; bütçe açığının stoku artırıcı ve bütçe fazlasının da stoku azaltıcı etkisinin olmasıdır. Net finansal varlık edinimi kaleminin tabloda yer almasının nedeni ise devletin finansal varlıklarındaki net artışın, bütçe fazlası gibi başka faktörler ile telafi edilmediği müddetçe, borç stoğunu artırıcı yönde bir etkisinin olmasıdır. Diğer düzeltme kalemleri ise genel olarak stokun değerlendirme yönteminden kaynaklanan değişim nedenlerini ortaya koyar.

MBT borç stoku “yazılı değer” yöntemi ile hesap edilir (Eurostat, 2014: 383; Vayvada Derya, 2014: 241). Yazılı değer ile borç, iskonto edilmemiş anapara yükümlülüğü olduğundan (Aytekin Balıbek, 2010: 351) kuponsuz DİBS örneğimizde senedin ihraç edildiği yılsonu stok değeri, sıfırdan 1000’e ulaşacaktır. İkinci yıl

⁵ Birikmiş iskonto (faiz) = $[100/(1+dönem\ faizi)^{(vadeye\ kalan\ süre/vade)} - ihraç\ fiyatı]^*$ ihraç miktarı/100

sonunda stok aynı kalacağından stok değişimi sıfır olacak ve üçüncü yılda ise senet itfa edileceğinden stok değişimi -1000 olarak gerçekleşecektir (Tablo 3).

Tablo 3: Kuponsuz DİBS ihracı örneği, MBT -Tablo3B kayıtları

	2012	2013	2014
MY net borç verme (-)/net borçlanma(+) tutarı B.9	53,82	100,78	45,40
Net finansal varlık edinimi (+)	800	0	-1000
Nakit ve mevduatlar	800	0	-1000
Düzeltilme Kalemleri	146,18	-100,78	-45,40
Nominal değer üstünde(-)/altında(+) ihraçlar	200	0	0
Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-53,82+0	-100,78+0	-45,4+0
İstatistiksel Hata	0,00	0,00	0,00
<i>Stok Değişimi</i>	<i>1000</i>	<i>0</i>	<i>-1000</i>
MY Brüt Stok	1000	1000	0

Birinci yılda; B9 değerine kasaya giren tutar, ihraç sırasında yapılan iskonto gideri ve iskonto tutarının birinci yılda tahakkuk eden kısmı eklendiğinde stok değişimine (1000) ulaşılmaktadır. İkinci yılda ise kasaya herhangi bir giriş olmadığından ve nakit iskonto gideri yapılmadığından bu kalemlere kayıt yapılmayacaktır. Bu çerçevede B9 değeri ve ikinci yılda tahakkuk eden iskonto tutarı ters işaretlerle birbirini götürür ve stok farkı olan sıfır değerine ulaşılır. Son yılda ise kasadan iskonto edilmemiş anapara tutarı çıkmaktadır. B9 değerine kasadan çıkan tutar ve yine iskonto tutarının üçüncü yılda tahakkuk eden kısmı eklendiğinde stok değişimi (-1000) rakamına ulaşılacaktır (Tablo 3).

IMF-GYMI tablolarını doldurmak içinse öncelikle, piyasa fiyatı ile değerlendirilmiş iki dönem sonu stok tutarı arasındaki farkın kaynakları tespit edilmelidir. Herhangi bir DİBS'in piyasa fiyatı ile değeri, ilgili dönem sonu için TCMB tarafından ilan edilen piyasa fiyatı kullanılarak tahmin⁶ edilebilir. Burada birinci yılsonu için senedin piyasa fiyatı ile bilanço değeri 887,5 TL ve ikinci yılsonu için değeri 961 TL olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla senedin ihraç edildiği yıl için stok değişimi 887,5 TL olacaktır. Bu tutarın 800 TL'si net borçlanmadan ve 53,82 TL'lik kısmı da ihraç tarihinden ilk yılsonuna kadar tahakkuk eden iskontodan kaynaklanmaktadır. Geriye kalan 33,68 TL'lik kısım ise piyasa etkisini göstermektedir. Başka bir ifade ile 2012 yılsonunda piyasada faiz oranları düşmüş ve senet değer kazanmış ve piyasa alıcıları ilk ihraca göre senede ortalama 3,37 puan daha fazla fiyat ödemiştir. Dolayısıyla birinci yılsonunda oluşan stok farkını açıklayan kalemlerden biri de 853,82 TL tutarındaki senet için piyasada ekstradan ödenen 33,68 TL'dir (Tablo 4).

⁶Bir senedin piyasa fiyatı üzerinden yılsonu stok miktarı; senedin ihraç tutarı ile TCMB tarafından ilgili senet için ilan edilen yılsonu fiyatı ile çarpılarak elde edilmektedir.

Tablo 4: Kuponsuz DİBS ihracı örneği, IMF-GYMİ stok farkı kırılımları

	SF	=	NB	+	NBF	+	P/İ	+	NAED	+	KF	+	PE
2012	(887,5-0)	=	800	+	0	+	(53,82-0)	+	0	+	0	+	(33,68-0)
2013	(961,0-887,5)	=	0	+	0	+	(154,6-53,82)	+	0	+	0	+	(6,4-33,68)
2014	(0-961,0)	=	-1000	+	0	+	(200,0-154,6)	+	0	+	0	+	(0-6,40)

Benzer şekilde 2013 yılı boyunca bahse konu senet yeniden ihraç edilmemiş veya senede ilişkin erken itfa yapılmamıştır. Bu çerçevede kasa farkı sıfırdır. Dolayısıyla geriye stok farkını açıklayan iki unsur bulunmaktadır; 2013 yılı boyunca tahakkuk eden iskonto tutarı (100,78 TL) ve piyasa etkisidir (-27,28 TL). 2013 yılsonunda piyasada faiz oranları azalmış ve senedin fiyatı 2012 yılsonuna göre artmıştır. Ancak bu artış tutarı 2012 yıl sonu primini karşılamadığından stok değişimine etkisi de negatif yönlüdür (Tablo 4).

Üçüncü yılda ise senet itfa edildiğinden stoku sıfırlanacak ve iki yılsonu stok farkı -961,0 TL olarak gerçekleşecektir. Bu tutarın -1000 TL'lik kısmı anapara ödemesinden, 45,4 TL'lik kısmı son yılda tahakkuk eden iskontodan (faizden) ve -6,4 TL tutarındaki kısmı da piyasa etkisinden kaynaklanmaktadır. Bu noktadan sonra IMF-GYMİ tablolarına veri girişi yapılabilir; KF ve PE akım değerlerinin toplamı GYMİ-Tablo4'e, varlık ve yükümlülük yaratan diğer finansal işlemlerin (NB, NBF, P/İ ve NAED) toplamı GYMİ-Tablo3'e ve stok değerleri de GYMİ-Tablo6'ya kaydedilecektir. Örneğimiz enflasyona endekli olmadığından ve kupon içermediğinden IMF-GYMİ Tablo3'de bu kalemlere ilişkin değerler sıfırdır. Bu çerçevede GYMİ tablolarına kaydedilecek veriler yıllar itibarıyla aşağıdaki gibidir (Tablo 5).

Tablo 5: Kuponsuz DİBS ihracı örneği, IMF-GYMİ Tabloları verileri

	2012	2013	2014
Tablo 3- Fin. İşlemler/Net Yük. Oluşumu/Tahviller(3313) ¹	853,82	100,78	-954,60
Tablo 4- Yen. Değ./Net Yük. Oluşumu/Tahviller(4313) ²	33,68	-27,28	-6,40
Tablo 6- Açılış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller (6313)	0	887,5	961,00
Tablo 6- Kapanış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller(6313)	887,5	961	0
1) NB+NBF+Pİ+NAED			
2) KF+PE			

Bu örnekte dikkat edilmesi gereken husus; kuponsuz ve iskontolu ihraç edilen DİBS'ler için MBT ve GYMİ tablolarına konu olan finansal işlemlerin doğrudan muhasebe kayıtlarından elde edilemeyeceğidir. Öncelikle NB, ESA2010 kurallarına göre kasaya giren ve kasadan çıkan anapara olarak kaydedilmelidir (Eurostat, 2013: 127). Ancak 102-Banka hesabı kayıtlarından söz konusu senetlere ilişkin girişleri

ayıklamak mümkün olmamaktadır. 304/404-Tahvil hesaplarında da yine aynı durum geçerlidir. Ancak kuponsuz DİBS'ler bu hesaplardan takip edilebilse bile amaca hizmet etmeyecektir. Zira MYMY'ye göre sadece kasaya giren tutar kadar alacak ve borç kaydı yapılmaktadır. Benzer şekilde 381/481 hesap kayıtlarından da P/İ değeri elde edilemeyecektir. Öncelikli neden, yine kuponsuz senet kayıtlarının ayrıştırılamamasıdır. Buna ilaveten, ardışık iki mali yılsonuna ilişkin 381/481 kayıtlarının farkı, yıl içine düşen iskonto tutarını verse bile bu teknik, senedin itfa yılı için çalışmayacaktır. Örneğimizde, 2013 yılı iskonto tutarı için bu işlem sonucunda 100,78 TL hesaplanırken $(381_{2013} - 481_{2012} = 154,60 - 53,82)$, 2014 yılı için senet itfa edileceğinden -154,60 TL hesaplanacaktır $(381_{2014} - 381_{2013} = 0 - 154,60)$. Oysa ki 2014 yılı boyunca tahakkuk eden iskonto değeri 45,40 TL'dir. Bu tutarın 630-Giderler hesabından da yakalanamamasının nedeni, yine kuponsuz senet kayıtlarının ayrıştırılamamasıdır.

MBT ile GYMI tablolarındaki ortak nokta ise MBT-Tablo2A'da yer alan "Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı" kalem verilerinin, yıllar itibarıyla, IMF-GYMI bilanço farkı kırılımları tablosunda yer alan NBF, P/İ ve NAED kalemleri toplamının ters işaretlisine eşit olmasıdır;

	2012	2013	2014
MBT-Tablo2A/Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-53,82	-100,78	-45,4
NBF+P/İ+NAED	53,82	100,78	45,4

2.2. Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endeksli ve iskontolu ihraç edilmiş DİBS kayıtları

Hazine Müsteşarlığı, TL cinsinden, değişken faizli, kupon döneminde yüzde 1,5 reel getirili, TÜFE'ye endeksli, 910 gün vadeli, 95,414 TL satış fiyatı ile 100 TL değerinde DİBS ihraç etmiş olsun. İhraç tarihi 07.03.2012 ve itfa tarihi 03.09.2014 olan söz konusu senedin ihaledeki toplam ihraç tutarı ise 1000 TL olarak gerçekleşmiş olsun. Bu durumda Hazine'nin kasasına ihraç sırasında 954,14 TL girecek ve MYMY'ye göre 404-Tahviller hesabına 1000 TL alacak, 102-Banka hesabına 954,14 TL borç kaydı yapılacaktır. İki kayıt arasındaki fark yani iskonto tutarı ise (45,86 TL) borçlanma tarihinde 630-Giderler hesabı ve 280-Gelecek yıllara ait giderler hesabına ayrıştırılarak borç kaydı ile muhasebeleştirilecektir. Buna ilaveten, bahse konu iskontonun tamamı 830-Bütçe gideri ve 835-Yansıtma hesaplarında bütçe ile ilişkilendirilerek gider kaydedilecektir. Ayrıca, 2012 yılsonunda 481-Gelecek yıllara ait gider tahakkukları hesabına tahakkuk etmiş faiz nedeniyle 10,20 TL ve 2013 yılsonunda ise 381-Gelecek aylara ait gider tahakkukları hesabına tahakkuk etmiş faiz nedeniyle 10,70 TL alacak kaydı yapılacaktır. Söz konusu borçlanmaya ilişkin, senedin vadesi boyunca oluşan stok ve akım bilgileri Tablo 6 ve Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 6: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endeksli DİBS ihracı örneği; özet bilgiler

İşlem Tipi	İşlem tarihi	İşlem tutarı	Kupon Oranı ¹	Referans Endeks ²
Borçlanma	07.03.2012	1.000,00		201,07
Kupon 1	05.09.2012	15,30	1,53	204,70
Kupon 2	06.03.2013	15,90	1,59	213,80
Kupon 3	04.09.2013	16,50	1,65	221,82
Kupon 4	05.03.2014	17,10	1,71	229,59
Kupon 5 & itfa	03.09.2014	18,10	1,81	242,14
1 Kupon oranı = kupon referans endeks / borçlanma referans endeks * reel faiz				
2 Hazine Müsteşarlığı internet sayfasında, "Yatırımcı için Bilgiler" bölümünde yayımlanmaktadır				

Tablo 6'da daha ziyade senede ilişkin temel bilgiler yer alırken, Tablo 7'de ise MBT ve IMF-GYMİ tablolarını derlemek için hesaplanması gereken stok ve akım bilgileri yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere tanımı gereği MBT'de borç stoku yazılı değer ile hesaplanıp senedin vadesi boyunca değişmezken, IMF-GYMİ stok değeri senedin piyasa fiyatı üzerinden hesaplanmakta ve bu nedenle de değişim göstermektedir. Buna ilaveten yıl sonları itibarıyla senet üzerinde biriken faiz yükümlülükleri, iskonto tutarı ve AED tutarı yine Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endeksli DİBS ihracı örneği; özet bilgiler (devam)

Mali Dönem	İşlem tarihi	Referans Endeks ¹	MBT Stok ²	IMF-GYMİ Stok ³	Piyasa Fiyatı	Kupona		Döneme		Döneme		Nominal Stok ⁷
						Kalan Gün	Birikmiş Faiz (BF) ⁴	Birikmiş İskonto	Düşen İskonto ⁵	Birikmiş AED	Düşen AED ⁶	
2012	31.12.2012	211,49	1.000	1.235,98	123,60	65	10,20	15,07	15,07	51,82	51,82	1.031,23
2013	31.12.2013	227,81	1.000	1.153,83	115,38	64	10,70	33,46	18,39	133,00	81,17	1.131,30
2014	03.09.2014	242,14						45,86	12,40	204,28	71,29	

1) Hazine internet sayfasında yayımlanmaktadır

2) Yazılı değer üzerinden hesaplanmıştır.

3) Piyasa fiyatı ile hesaplanmıştır, DİBS'lerin gösterge niteliğindeki günlük değerleri TCMB'nin Veri Dağıtım Sistemi aracılığıyla yayımlanmaktadır.

4) Stok tarihine kadar biriken kupon tutarı

Anapara yükümlülüğü ile kasaya giren tutar arasındaki toplam farkın yıllara dağılımı (5)

Enflasyon nedeni ile senedin vadesi boyunca artan anapara tutarının yıllara dağılımı (6)

Adil değer üzerinden hesaplanmıştır; Anapara ve stok tarihine kadar biriken faiz, iskonto ve AED'yi içerir (7)

Senedin vadesi boyunca, borçlanma sırasında oluşan iskonto tutarı (45,86 TL) borçlanma tarihinde, kupon ödeme tutarları kupon ödeme tarihlerinde ve AED tutarı ise (204,28 TL) itfa tarihinde bütçeye faiz gideri olarak kaydedilmektedir. Bu çerçevede MBT-Tablo2A'nın ilk girdisi bütçeye kaydı yapılan bu tutarlar olacaktır. Söz konusu değerler bütçe dengesini bozucu yönde etki ettiğinden tutarlar negatif olarak tabloya kaydedilir (Tablo 8).

İhraç sırasında gider olarak bütçeleştirilen iskonto tutarının toplamı, ters işaretli “bütçe dengesine dâhil edilen finansal işlemler” kalemine kaydedilerek bütçe dengesi nakit girdi etkisinden arındırılmaktadır. “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kaleminde ise kupon ödemeleri ve enflasyon anapara değerlendirme tutarına ilişkin kayıtlar mevcuttur. Amaç, ödenen faizleri pozitif işaretle kaydederek bütçedeki nakit kayıtları sınırlamak ve yerine negatif kayıtlar ile tahakkuk etmiş faiz tutarlarını getirmektir (Tablo 8).

Tablo 8: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endeksli DİBS ihracı örneği; MBT-Tablo2A kayıtları

	2012	2013	2014
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	(-45,86-15,3)	(-15,9-16,5)	(-17,1-18,1-204,28)
Bütçe dengesine dahil edilen finansal işlemler	45,86	0	0
Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	¹ -77,09	² -100,06	³ 131,29
<i>MY net borç verme(+)/net borçlanma(-) tutarı B.9</i>	-92,39	-132,46	-108,19
1) (15,3)-(15,3+10,2+15,07+51,82)			
2) (15,9+16,5)-((15,9-10,2)+16,5+10,7+18,39+81,17)			
3) (17,1+18,1+204,28)-((17,1-10,7)+18,1+12,4+71,29)			

Bazı kupon ödemelerinin hem nakit ödenen, hem tahakkuk eden kısımda yer almasının nedeni, kuponların yıl içinde tahakkuk etmesi ve aynı yıl içinde ödenmesidir; örneğin Eylül ayında ödenen kuponlar ilgili mali yıl içinde doğmuş, tahakkuk etmiş ve ödenmiştir (sırasıyla 15,30 TL, 16,50 TL ve 18,10 TL). Buna ilaveten söz konusu kalem için, yıl aşımından sonra ilk ödenen kuponların da ilgili mali yıl içerisinde tahakkuk eden kısmını hesaplamak gerekmektedir. Örneğin, 2013 yılında ödenen ilk kupon 15,90 TL olup bunun 10,20 TL tutarındaki kısmı 2012 yılında tahakkuk etmiştir. Bu çerçevede 2013 yılında tahakkuk eden kısmı ise 5,7 TL'dir (15,9-10,2) (Tablo 8).

“Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kaleminde ayrıca, AED'ye ilişkin tutarların da kaydı yer alacaktır. Kılavuza göre AED, faiz gibi değerlendirilmeli ve senedin vadesi boyunca tahakkuk ettirilmelidir (Eurostat, 2013: 443; Eurostat, 2014: 84). Bu çerçevede, AED'ye ilişkin ilgili yılda tahakkuk eden tutarlar ile (sırasıyla 51,82 TL, 81,17 TL ve 71,29 TL) itfada ödenen tutar 204,28 TL bahse konu düzeltme kalemine kaydedilmelidir. Artık bu kayıtlar sonrasında tahakkuk bazlı B9 değerleri rahatlıkla hesaplanabilir (Tablo 8).

MBT-Tablo3B ise yine pozitif işaretli B9 değerleri ile başlar (Tablo 9). Nakit ve mevduatlar kalemi kasa hareketlerini içerir. Borçlanma ile kasaya giren tutar ve kupon ödemeleri ile iftadaki anapara ve AED ödemeleri bu kalemdedir. Stoka ilişkin düzeltme kalemi olarak yine borçlanma tarihinde yapılan iskonto kaydı (stok arttırıcı bir değer olduğundan + işaretli) ve yine “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kalemlerine kayıt yapılmalıdır. *Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus; Tablo2A’da yer alan söz konusu kalem ile Tablo3B’de yer alan aynı isimli kalemin verilerinin aslında aynı olmamasıdır.* Fark AED tutarından kaynaklanmaktadır. Tablo3B’nin ilgili kaleminde AED’ye ilişkin ödenmiş veya tahakkuk etmiş herhangi bir giriş yapılmamalıdır. Çünkü B9 değeri içerisinde ilgili yılda tahakkuk eden AED tutarları zaten mevcut olduğundan, “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kalemine tekrardan kayıt yapılması mükerrerliğe neden olacaktır. Her iki tabloda aynı isimli kalemin yer alması ve hatta Tablo3B’ye ilişkin dipnotlarda, söz konusu kaleme AED’nin dâhil olduğunun açıklanması *MBT’nin tasarımıda bir yetersizlik* olarak değerlendirilmektedir. Bahse konu kayıtlar aşağıda (Tablo 9) yer almakta olup, Tablo3B bu şekilde derlendiği takdirde herhangi bir istatistiksel hataya da yol açılmamış olacaktır.

Tablo 9: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endeksli DİBS ihracı örneği; MBT-Tablo3B kayıtları

	2012	2013	2014
MY net borç verme (-)/net borçlanma (+) tutarı B.9	92,39	132,46	108,19
Net finansal varlık edinimi (+)	938,84	-32,4	-1239,48
Nakit ve mevduatlar	¹ 938,84	² -32,4	³ -1239,48
Düzeltilme Kalemleri	20,59	-18,89	-1,70
Nominal değer üstünde (-)/altında (+) ihraçlar	45,86	0	0
Ödenen faiz (+) ve tahakkuk etmiş faiz (-) farkı	⁴ -25,27	⁵ -18,89	⁶ -1,7
İstatistiksel Hata	0,00	0,00	0,00
<i>Stok Değişimi</i>	<i>1051,82</i>	<i>81,18</i>	<i>-1133</i>
Brüt Stok	1000+51,82	1000+133	0
1) (954,14-15,3)	(15,3)-(-15,3+10,2+15,07) (4)		
2) (-15,9-16,5)	(15,9+16,5)-((-15,9-10,2)+16,5+10,7+18,39) (5)		
3) [-1000-(17,1+18,1)-204,28]	(17,1+18,1)-((17,1-10,7)+18,1+12,4) (6)		

IMF-GYMI tablolarına geçiş aşamasında kullanılacak değerler ise Tablo 10’da yer almaktadır. Bir önceki örnekte de açıklandığı üzere tabloda, piyasa fiyatı üzerinden yılsonlarına ilişkin stok değerleri hesaplanmış, sonrasında da stok farkları finansal işlemlere bölünmüştür. Yine ilgili yıllar için NB; kasaya giren ve kasadan

çıkan anapara tutarları, NBF; stok üzerindeki tahakkuk etmiş faiz farkları, P/İ; ilgili yılda tahakkuk eden iskonto ve NAED ise stok üzerinde yer alan AED farkları ile hesaplanmaktadır (Tablo 10). Bu değerler hesaplandıktan sonra aslında PE değeri bakiye olarak da hesaplanabilir.

Yukarıda yer alan değerler ışığında hesaplanacak IMF-GYMi tablolarının ilgili kalemleri de Tablo 11’de yer almaktadır. Sonuç olarak Hazine’nin bahse konu DİBS ihracından kaynaklanan yükümlülüğü; 2012 yılsonunda 1235,98 TL, 2013 yılsonunda 1153,83 TL ve 2014 yılsonuna gelindiğinde ise sıfır olacaktır.

Tablo 10: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endekli DİBS ihracı örneği; IMF-GYMi bilanço farkı kırılımları

Yıl	SF	=	NB	+	NBF	+	P/İ	+	NAED	+	KF	+	PE
2012	(1235,98-0)	=	954,1	+	(10,2-0)	+	15,07	+	(51,82-0)	+	0	+	(204,75-0)
2013	(1153,83-1235,98)	=	0	+	(10,7-10,2)	+	18,39	+	(133-51,82)	+	0	+	(22,53-204,75)
2014	(0-1153,83)	=	-1000	+	(0-10,7)	+	12,40	+	(0-133)	+	0	+	(0-22,53)

Stok değişimine neden olan etmenler ise ilgili yıllarda gerçekleştirilen “finansal işlemler” ile (sırasıyla 1031,23 TL, 100,07 TL ve -1131,3 TL) “yeniden değerlemeler”dir (sırasıyla 204,75 TL, -182,22 TL ve -22,53 TL). Yeniden değerlemeler kaleminin 2012 yılındaki değeri, senet ihracından sonra piyasa alıcılarının sene sonunda 100TL’lık senet için 20,47 TL fazla ödeme yapmayı kabul ettiklerini ifade eder. PE değerinin 2013 yılında 2012’ye göre pozitiften negatife dönmesi ise, piyasa faiz oranlarının yükseldiğini ve dolayısıyla senedin fiyatlarının düştüğünü ifade etmektedir (Tablo 11).

Tablo 11: Kuponlu, değişken faizli, enflasyona endekli DİBS ihracı örneği; IMF-GYMi Tabloları verileri

	2012	2013	2014
Tablo 3- Fin. İşlemler/Net Yük. Oluşumu/Tahviller(3313) ¹	1031,23	100,07	-1131,3
Tablo 4- Yen. Değ./Net Yük. Oluşumu/Tahviller(4313) ²	204,75	-182,22	-22,53
Tablo 6- Açılış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller (6313)	0	1235,98	1153,83
Tablo 6- Kapanış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller(6313)	1235,98	1153,83	0
1) NB+NBF+Pİ+NAED			
2) KF+PE			

Yine bu örnekte de MBT-Tablo2A’da yer alan “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” verileri, yıllar itibarıyla, IMF-GYMi bilanço farkı kırılımları tablosunda yer alan NBF, P/İ ve NAED kalemleri toplamının ters işaretlisine eşit olarak gerçekleşmiştir;

	2012	2013	2014
MBT-Tablo2A/Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz (-) farkı	-77,1	-100,1	131,3
NBF + P/İ + NAED	77,1	100,1	-131,3

Bir önceki örnekte ifade edildiği gibi kuponlu ve kuponsuz senetlerin ayrıştırılamaması muhasebe kayıtlarının kullanılmasını engellemektedir. Ancak, bu ayrımın yapılabildiği varsayılırsa, bu durumda NBF ve NAED toplamının 381/481 hesapların yıl sonu farkları alınarak, iskonto tutarlarının ise 630-Giderler hesabından takibi kuponlu senetler için mümkün görünmektedir. Ancak NB kalemi için 102-Banka hesabında veri derleyiciler için işlem ve enstrüman bazında yeterli kırılım bulunmamaktadır. Alternatif olarak 304/404-Tahvil hesaplarında da MYMY nedeniyle uygulanan kayıt yöntemi ile hatalı veriye ulaşılabilecektir. Buna ilaveten piyasa ve nominal fiyat üzerinden bilanço kaydı da muhasebe hesaplarında bulunmamaktadır.

2.3 Yurt dışından sağlanan kredilere ilişkin kayıtlar

Hazine Müsteşarlığı, 30.7.2011 tarihinde Avrupa Yatırım Bankası ile 5000 Avro tutarında, sabit faizli, 6 ayda bir faiz ödemeli bir kredi anlaşması imzalamış olsun. 21.04.2012 tarihinde söz konusu kredinin 1000 Avro tutarındaki kısmı çekilmiş ve kullanımı yapılmış olsun. Anlaşmaya göre kredinin bahse konu ilk dilimi için geri ödemesiz dönem 6 ay ve yıllık getiri yüzde 4,7 olarak tespit edilmiş olsun. Yine anlaşmada belirtilen koşullara göre faiz hesabında bir yıl 360 ve bir ay da 30 gün olarak belirlenmiş olsun (30/360 kuralı – day count convention, 30/360 method). Yurt dışından sağlanan kredilerde anlaşmanın yapılması bir yükümlülük yaratmamakta, Hazine açısından yükümlülük kullanım tarihinde başlamaktadır. Bu çerçevede kullanım yapıldığında 410-Uzun vadeli dış mali borçlar hesabına; 1000 Avro'nun kullanım tarihindeki Avro satış kuru ile TL karşılığı kadar (2359,90 TL) alacak, 102-Banka (kasa) hesabına ise aynı tutarda borç kaydı yapılacaktır. Finansal işlemler için oluşan kur farkları Hazine lehine ise 600-Gelirler hesabına alacak kaydı ile gelir, aleyhte ise 630-Giderler hesabına borç kaydı ile gider kaydedilir. Örneğimizde anapara kur farkı için 2012 yılında 3,1 TL ve 2013 yılında 367,8 TL olacak şekilde 630-Giderler hesabına borç ve 2014 yılında 16,33 TL 600 hesaba alacak kaydı yapılır.

Tablo 12: Yurt dışından sağlanan kredi kullanımı örneği; özet bilgiler

İşlem tarihi	Anlaşma	Anlaşma	Anapara	Anapara	Faiz	Faiz	Euro Satış ¹	MBT Stok (€) ²	IMF-GYMI	Nominal	Faize	Birikmiş	Birikmiş	
	Kullanım	Kullanım	Ödeme	Ödeme	Ödeme	Ödeme					Kalan			Faiz (€) ⁴
	(€)	(TL)	(€)	(TL)	(€)	(TL)			(TL)	(€)	Gün	Faiz (€)	Faiz (TL)	
30.07.2011	5.000,00	11.997,50					2,3995							
21.04.2012	1.000,00	2.359,90					2,3599							
21.10.2012					23,50	55,14	2,3464							
31.12.2012							2,3630	1000,00	2363,00	1.008,94	2384,13	111	8,94	21,13
21.04.2013			250,00	588,53	23,50	55,32	2,3541							
21.10.2013			250,00	671,38	17,63	47,33	2,6855							
31.12.2013							2,9418	500,00	1470,90	504,47	1484,05	111	4,47	13,15
21.04.2014			250,00	736,60	11,75	34,62	2,9464							
21.10.2014			250,00	717,98	5,88	16,87	2,8719							

1) TCMB internet sayfasında ilan edilen göstergelerdeki Avro satış değerleridir.

2) Yazılı değer üzerinden hesaplanmıştır.

3) Kredilerin ikinci piyasası olmadığından GFS için nominal stok hesaplanır. Nominal stok anapara ve birikmiş faiz tutarını içerir.

4) Stok tarihine kadar biriken faiz tutarı; (A+F)/(1+dönem faizi)ⁿ (faize kalan süre/faiz vadesi)-A

Faiz ödemelerinde 381/481-Gider tahakkukları hesabı nedeniyle ortaya çıkan kur farkları içinse 2013 yılında 600-Gelirler hesabına 0,08 TL alacak ve 2013 yılında 630-Giderler hesabına 0,021 TL borç kaydı yapılır. Anapara geri ödemesinde ise ödeme gününde geçerli olan satış kuru karşılığı TL kadar 102-Banka hesabına alacak (örneğimizdeki ilk anapara ödemesi için 588,53 TL) ve aynı tutarda 310-Kısa vadeli dış mali borçlar hesabına (ödenecek tutar yılbaşında 410 hesaptan 310 hesaba aktarılmıştır) borç kaydedilir. Buna ilaveten 2012 yılsonunda 481 hesaba 21,13 TL ve 2013 yılsonunda 381 hesaba 13,15 TL alacak kaydı ile birikmiş faiz kaydedilir. Bu aşamada, yurt dışından kredi kullanımına ilişkin, MBT ve IMF-GYMI tablolarında kullanılacak bilgiler Tablo 12’de yer almaktadır.

Yukarıda verilen diğer örneklerde olduğu üzere, Tablo2A denge kalemi ile başlamaktadır. Buraya yıllar itibarıyla bütçeye gider olarak kaydedilen faiz ödemeleri toplamı kaydedilir. Sonrasında bütçe gideri kayıtları “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” düzeltme kalemi ile tahakkuk baza çekilir. ESA’ya göre tüm finansal işlemler işlem tarihindeki kur ile yerel döviz birimine çevrilerek kayıt altına alınmalıdır (Eurostat, 2013: 127). Bu kural çerçevesinde hesaplanan MBT-Tablo2A verileri aşağıdadır (Tablo 13).

Tablo 13: Yurt dışından sağlanan kredi kullanımı örneği; MBT –Tablo 2A kayıtları

	2012	2013	2014
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	-55,14	(-55,32-47,33)	(-34,62-16,87)
Bütçe dengesine dahil edilen finansal işlemler	-	-	-
Ödenen faiz (+) ve tahakkuk etmiş faiz (-) farkı	-21,13 ¹	7,89 ²	13,17 ³
MY net borç verme (+)/net borçlanma (-) tutarı B.9	-76,27	-94,76	-38,32
1) (55,4)-(55,4+21,13)			
2) (55,32+47,33)-((23,50-8,94)*2,3541+47,33+13,15)			
3) (34,62+16,87)-((11,75-4,47)*2,9464+16,87)			

Tablo3B yine Merkezi Yönetim B9 değeri ile açılır. Nakit ve Mevduatlar kalemi, diğer örneklerde de olduğu gibi tüm kasa giriş ve çıkışlarını içerir. Burada önceki örneklerden farklı olarak, söz konusu kalemin ara anapara geri ödemelerini de içermesidir. Nakit ve mevduatlar, kasa giriş-çıkış tarihlerindeki Avro satış kuru ile TL'ye çevrilerek kaydedilmiştir. "Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı" kalemi, yine sadece faiz ödemelerine ilişkin olup, bir önceki örnek ile aynı mantık çerçevesinde, TL değerler üzerinden hesaplanır. Tek fark bu örnekte P/İ bulunmamasıdır. Brüt stok, kredi anapara yükümlülüklerinin bilanço tarihindeki Avro satış kuru ile TL karşılığıdır. Kredinin vadesi boyunca ara dönemlerde anapara geri ödemesi yapıldığından, stok zaman içerisinde azalmaktadır. Söz konusu azalış, stok farkı kalemine yansımaktadır. MBT-Tablo3B'de diğerlerinden farklı olarak bir de "Döviz cinsi borçların değer artışı(+)/azalışı(-)" kalemi bulunmaktadır. Bu değer stokun yılsonları itibarıyla döviz kurunda gerçekleşen dalgalanmalardan dolayı oluşan değer artışı/azalışını ortaya koyar. Stok kur farkı hesabına ilişkin detaylı açıklamalar Tablo 14 dipnotlarında yer almaktadır.

Tablo 14: Yurt dışından sağlanan kredi kullanımı örneği; MBT-Tablo3B kayıtları

	2012	2013	2014
MYnet borç verme(-)/net borçlanma(+) tutan B.9	76,27	94,67	38,34
Net finansal varlık edinimi (+)			
Nakit ve mevduatlar	2304,76 ¹	-1362,56 ²	-1506,07 ³
Düzeltilme Kalemleri			
Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-21,13	7,89	13,17
Döviz cinsi borçların değer artışı (+)/azalışı(-)	3,1 ⁴	367,8 ⁵	-16,33 ⁶
İstatistiksel Hata	0	0	0
<i>Stok Değişimi</i>	<i>2.363,00</i>	<i>-892,10</i>	<i>-1.470,90</i>
Brüt Stok	2.363,00	1.470,90	0,00
1) (2359,9-55,14)		1000*(2,3630-2,3599) (4	
2) (-588,53-671,38-55,32-47,33)	500*(2,9418-2,3630)+250*(2,3541-2,3630)+250*(2,6855-2,3630) (5		
3) (-736,6-717,98-34,62-16,87)		250*(2,9464-2,9418)+250*(2,8719-2,9418) (6	

Örnek kredinin GYMI kayıtları için de öncelikle nominal stok hesaplanması gerekmektedir. Borca ilişkin piyasa fiyatı bulunmadığında veya borcun ikincil piyasalarda işlem görmemesi durumunda kullanılacak yöntem nominal stok hesabıdır. Nominal stok, adil değer üzerinden hesaplanır, anapara yükümlülükleri ve üzerindeki birikmiş faizi içerir. Döviz cinsi borçlarda orijinal döviz üzerinden hesaplanır ve stok tarihindeki döviz satış kuru ile TL'ye çevrilerek bilançoya kaydedilir. Bu çerçevede yurt dışından sağlanan krediye ilişkin hesaplanan stok farkı ve farkın kırılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Tablo 15).

Tablo 15: Yurt dışından sağlanan kredi kullanımı örneği; IMF-GYMİ stok farkı kırılımları

	SF	=	NB	+	NBF	+	P/İ	+	NAED	+	KF	+	PE
2012	(2384,13-0)	=	2359,9	+	(21,13-0)	+	0	+	0	+	3,1 ¹	+	0
2013	(1484,05-2384,13)	=	(-588,53-671,38)	+	(13,15-21,13)-(-0,08)	+	0	+	0	+	367,72 ²	+	0
2014	(0-1484,05)	=	(-736,6-717,98)	+	(0-13,15)-(-0,021)	+	0	+	0	+	-16,30 ³	+	0

1) 1000*(2,3630-2,3599)

2) 500*(2,9418-2,3630)+250*(2,3541-2,3630)+250*(2,6855-2,3630)+(8,94*(2,3541-2,3630))

3) 250*(2,9464-2,9418)+250*(2,8719-2,9418)+(4,47*(2,9464-2,9418))

ESA2010 sayfa 167 paragraf 6.64'de kur farkı kaydının nasıl yapılacağı belirlenmiştir. Buna göre bir varlık ve/veya yükümlülüğün ilgili mali yıl boyunca kurdaki hareketler nedeniyle değerindeki artış veya azalış; varlık ve/veya yükümlülüğün açılış ve kapanış bilanço değerleri arasındaki farktan, varlık/yükümlülüğe ait işlemlerin ve diğer değer değişimlerinin çıkarılması ile bulunabilir (artık değer hesabı). Başka bir ifade ile kredi örneğimizde kur farkı hesabı; $KF = SF - NB - NBF$ şeklinde olacaktır. Bu yöntem benimsenebileceği gibi, Tablo 15 dipnotlarında verilen kur farkına ilişkin detaylı hesaplama yöntemi de kullanılabilir. Yukarıda hesaplanan veriler doğrultusunda IMF-GYMİ tablo verileri aşağıdaki şekilde elde edilmektedir.

Tablo 16: Yurt dışından sağlanan kredi kullanımı örneği; IMF-GYMİ Tabloları verileri

	2012	2013	2014
Tablo 3- Fin. İşlemler/Net Yük. Oluşumu/Tahviller(3313) ¹	2381,03	-1267,81	-1467,75
Tablo 4- Yen. Değ./Net Yük. Oluşumu/Tahviller(4313) ²	3,10	367,72	-16,30
Tablo 6- Açılış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller (6313)	0,00	2384,13	1484,05
Tablo 6- Kapanış Bilançosu/Finansal Yük./Tahviller(6313)	2384,13	1484,05	0,00
1) NB+NBF+Pİ+NAED			
2) KF+PE			

Yukarıda yapılan hesaplamalar sonrasında, MBT ve GYMİ tabloları herhangi bir istatistiksel hataya yol açmadan ve tablolar birbirleri ile tutarlı olacak şekilde doldurulmuş olacaktır. Diğer örneklerde de olduğu üzere MBT'de yer alan ödenen ve tahakkuk eden faiz farkı, GYMİ verilerinden derlenebilmektedir;

	2012	2013	2014
MBT-Tablo2A /Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-21,13	7,89	13,17
IMF-GFS/ NBF+P/İ+NAED	21,13	-7,89	-13,17

Buna ilaveten, kredilere ilişkin muhasebe kayıtları tabloların derlenmesi için kullanılabilirse bile, bu durumda gerçekleşen finansal işlemleri toplamında dönem aralarında kayma oluşacaktır. Zira yukarıdaki örneğe yansıtılmamış olsa bile, dış borçlarda ödeme emirleri Merkez Bankasına yurt dışı ödeme işlemlerindeki süreçten dolayı günler öncesinden verilmekte bu nedenle ödemenin gerçekleştiği tarih ile muhasebeye yansıdığı tarih oldukça farklılaşmaktadır. Bu uygulama, bahse konu tarihler arasında oluşabilecek kur farklarının da hesaba katılmasını gerektirmekte ve ayrıca finansal işlemler toplamının dönemler arasında kaymasına neden olmaktadır.

2.4. Kuponlu, sabit faizli, yeniden ihraç edilmiş ve primli satılmış DİBS kayıtları

Hazine Müsteşarlığı, 26.09.2012 tarihinde, TL cinsinden, yüzde 4,25 sabit dönem faizli, 6 ayda bir kupon ödemeli, 728 gün vadeli ve yazılı değeri üzerinden 1000 TL tutarında DİBS ihraç etmiş olsun. 42 gün sonra 07.11.2012 tarihinde, aynı senedi 107,15 birim fiyatı ile 500 TL tutarında yeniden ihraç (reopen) etmiş olsun. Bu durumda Hazine'nin kasasına ilk ihraç sırasında 1000 TL ve ikinci ihraç sırasında 535,75 TL girecek ve MMYM'ye göre 404 tahviller hesabına toplamda 1500 TL alacak, 102 banka hesabına 1535,75 TL borç kaydı yapılacaktır. İki kayıt arasındaki fark yani ikinci ihraçtaki prim tutarı ise (35,75 TL) 600 gelirler hesabı ve 480 gelecek yıllara ait gelirler hesabına ayrıştırılarak alacak kaydı ile muhasebeleştirilecektir. Buna ilaveten bahse konu primin tamamı 800 ve 805 nolu hesaplarda sırasıyla alacak ve borç kaydı ile, bütçeyle ilişkilendirilerek gelir kaydedilecektir. 2012 yılsonunda ise 481 hesaba 33,29 (28,47+4,83) TL ve 2013 yılsonunda 381 hesaba 33,65 TL alacak kaydı ile tahakkuk etmiş faiz kaydı gerçekleştirilecektir. Söz konusu borçlanmaya ilişkin, senedin vadesi boyunca oluşan stok ve akım bilgileri Tablo 17'de yer almaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, ikinci ihraçta oluşan prim geliridir. Prim geliri dikkatle ele alındıktan sonra aslında, MBT ve IMF-GYMİ tabloları mantığı, daha önce verilen kuponlu senet örneğinde verilen mantık ile aynıdır. İkinci ihraçta kasaya giren tutar ile borçlanılan tutar arasında kalan 35,75 TL'nin tamamı aslında prim *değildir*. İç borç ihraçlarında, başka pek çok ülkede de uygulaması olduğu üzere "kirli fiyat" yöntemi kullanılmaktadır. Başka bir ifade ile senedin ilk ihracından sonra, yeniden ihraç tarihine kadar geçen sürede tahakkuk edecek faiz tutarı senedin fiyatına eklenir. Aslında yazılı değer ile ihraç fiyatı arasındaki pozitif fark ne prim ne de bütçe geliridir. Yeniden ihraç tarihine kadar tahakkuk eden faiz tutarı "finansal avans" olarak değerlendirilmeli ve diğer borçlar (other accounts receivable/payable) kalemine kaydedilmelidir (Eurostat, 2014: 81; IMF, 2014: 53,81,85; Eurostat, 2013: 442). Zira söz konusu tutar borçlu (Hazine) tarafından borçlanma sırasında avans olarak alınmakta ve ilk kupon ödemesinde kreditora tamamı geri ödenmektedir. Finansal avans çıkarıldıktan sonra senedin ihraç fiyatı ile yazılı değeri arasında kalan fark ise gerçek prim⁷ tutarını vermektedir.

⁷ Avans çıkarıldıktan sonra kalan senedin ihraç fiyatı ile yazılı değeri arasında kalan fark her zaman prim olmak zorunda değildir, "iskonto" olarak da gerçekleşebilir.

Oysa ülkemizde 35,75 TL'nin tamamı bütçeye prim geliri olarak kaydedilmektedir. Bugüne kadar derlenmiş MBT ve IMF-GYMI tablolarında yer alan borç istatistiklerinde söz konusu ayıklama işlemi yapılmamıştır.

Tablo 17: Primli olarak yeniden ihraç edilmiş DİBS ihracı örneği; özet bilgiler

İşlem Tipi	İşlem tarihi	İşlem tutarı	İhraç Fiyatı	Kupona		Piyasa		Döneme		MBT stok	GYMI stok	Nominal Stok ³
				Kalan Gün	Piyasa Fiyatı ¹	BF ²	Birikimli Prim	Düşen Prim				
Borçlanma (ilk ihraç)	26.09.2012	1.000,00	100,00	182								
Borçlanma (yeniden ihraç)	07.11.2012	500,00	107,15	140								
Bilanço	31.12.2012			86	116,018	28,47	2,43	2,43	1500	1740,3	1557,0	
Kupon 1	27.03.2013	63,75										
Kupon 2	25.09.2013	63,75										
Bilanço	31.12.2013			85	92,985	33,65	18,89	16,46	1500	1394,8	1545,7	
Kupon 3	26.03.2014	63,75										
Kupon 4 & itfa	24.09.2014	63,75					30,92	12,03				

1) DİBS'lerin gösterge niteliğindeki günlük değerleri TCMB'nin Veri Dağıtım Sistemi aracılığıyla yayımlanmaktadır.

2) Stok tarihine kadar biriken faiz tutarı (BF); $(A+F)/(1+dönem\ faizi)^n$ (faize kalan süre/faiz vadesi)-A

3) Adil değer üzerinden hesaplanmıştır, birikmiş faiz ve prim tutarlarını içerir.

Bu çerçevede örneğimizde, ilk ihraçtan 42 gün sonra yeniden ihraç yapılmıştır ve bu sürede biriken faiz tutarı (4,83⁸ TL) senedin satış fiyatına yansımıştır. Dolayısıyla yazılı değer ile satış fiyatı arasındaki farkın aslında 4,83 TL'si satış sırasında alınan finansal avans, geriye kalan kısmı ise (30,92 TL) gerçek prim tutarı olmalıdır. Finansal avans, ilk kupon ödemesinde kreditora geri ödenecektir, dolayısıyla ilk kuponda 1500 TL stok üzerinden hesaplanan toplam kupon tutarının (63,75 TL) 4,83 TL'si avans (diğer borçlar) geri ödemesi ve kalan 58,92 TL tutarındaki kısmı da kupon ödemesi olmalıdır. Oysa ülkemizde 63,75 TL'nin tamamı faiz gideri olarak bütçeye yansıtılır.

Benzer şekilde 31.12.2012 tarih itibarıyla toplam yükümlülük üzerinden hesaplanacak birikmiş faiz tutarı 33,30⁹ TL'dir. Bu tutarın 4,83 TL'si avans ve 28,47 TL'si tahakkuk etmiş faiz tutarıdır. Oysa ülkemizde 33,30 TL'nin tamamı birikmiş faiz olarak 381/481 hesaba kaydedilmektedir.

Primli senetlerde finansal işleme ilişkin her türlü yaklaşım, iskontolu senetlerde kullanılan yaklaşım ile aynı olacaktır; prim tutarı da faiz gibi senedin vadesi boyunca tahakkuk ettirilmeli ancak iskontonun aksine, tahakkuk eden faiz ve yükümlülük tutarı dönem geçtikçe azaltılmalıdır (IMF, 2014: 237). Ayrıca bütçe kayıtlarında da prim geliri, borçlanma tarihinde faiz harcamalarını azaltıcı yönde kayda alınmalıdır. Bu bilgiler ışığında örneğimize ilişkin MBT-Tablo2A aşağıda yer almaktadır (Tablo 18).

⁸ $4,83 = [521,25 / (1,0425)^{(140/182)}] - 500$

⁹ $33,30 = \{ [521,25 / (1,0425)^{(86/182)}] - 500 \} + \{ [1042,5 / (1,0425)^{(86/182)}] - 1000 \}$

Tablo 18: Kuponlu, sabit faizli, primli DİBS ihracı örneği; MBT-Tablo2A kayıtları

	2012	2013	2014
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	35,75	⁴ -127,5	⁵ -127,5
Bütçe dengesine dahil edilen finansal işlemler	-30,92	0	0
Diğer borçlar (-)	-4,83	4,83	0
Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	¹ -26,04	² 11,28	³ 45,68
<i>MY net borç verme (+)/net borçlanma(-) tutarı B.9</i>	-26,04	-111,39	-81,82
1) (0-28,47+2,43)		(-58,92-4,83-63,75) (4)	
2) (58,92+63,75)-((58,92-28,47)+63,75+(33,65-16,46))		(-63,75-63,75) (5)	
3) (63,75+63,75)-((63,75-33,65)+63,75-12,03))			

Tablodan da görüldüğü üzere, bütçe dengesine yıl içinde yapılan ödemeler negatif ve prim geliri ile avans toplamı pozitif olacak şekilde kaydedilmiştir. Avans ve prim tutarı ters işaretle denge kaleminden çıkarılarak, yerine yıl içine tahakkuk eden tutarlar bulunmak üzere ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz farkı(-) kalemi hesaplanır. Bu aşamada B.9 değeri hesaplanabilir. Tablo 19'da ise söz konu tahakkuk bazlı denge kalemi stok farkı ile ilişkilendirilmektedir.

Tablo 19: Kuponlu, sabit faizli, primli DİBS ihracı örneği; MBT-Tablo3B kayıtları

	2012	2013	2014
MY net borç verme (-)/net borçlanma (+) tutarı B.9	26,04	111,39	81,82
Net finansal varlık edinimi (+)	1535,75	-127,5	-1627,5
Nakit ve mevduatlar	¹ 1535,75	² -127,5	³ -1627,5
Düzeltilme Kalemleri	-61,79	16,11	45,68
Diğer borçlar net kazanımı (-)	-4,83	4,83	0,00
Nominal değer üstünde (-)/altında (+) ihraçlar	-30,92	0	0
Ödenen faiz (+) ve tahakkuk etmiş faiz (-) farkı	-26,04	11,28	45,68
İstatistiksel Hata	0,00	0,00	0,00
<i>Stok Değişimi</i>	1500	0	-1500
Brüt Stok	1500	1500	0
1) (1000+500+35,75)			
2) (-58,92-4,83-63,75)			
3) (-1500-63,75-63,75)			

Tablo 19'dan da görüleceği üzere, stoksenedin vadesi boyunca değişmeyecektir. Tabloda, avans tutarı ayrılacak şekilde ve prim tutarları iskontonun ters işaretli olacak şekilde kaydedildiğine tablo sıfır istatistiksel hata ile derlenmiş olacaktır. Son olarak da IMF-GYMİ tablolarının oluşturulabilmesi için piyasa fiyatı üzerinden kaydedilen bilanço farklarının kırılımları tespit edilmelidir. Söz konusu değerlere Tablo 20'de yer verilmiştir.

Tablo 20: Kuponlu, sabit faizli, primli DİBS ihracı örneği; IMF-GYMİ stok farkı kırılımları

a) Tahviller hesabı

	SF	=	NB	+	NBF	+	P/İ	+	NAED	+	PE
2012	1740,27	=	1530,92	+	28,47	+	-2,43	+	0	+	183,31
2013	-345,49	=	0	+	5,18	+	-16,46	+	0	+	-334,21
2014	-1394,78	=	-1500	+	-33,65	+	-12,03	+	0	+	150,90

b) Diğer borçlar hesabı

	SF	=	NB	+	NBF	+	P/İ	+	NAED	+	PE
2012	4,83	=	4,83	+	0	+	0	+	0	+	0,00
2013	-4,83	=	-4,83	+	0	+	0	+	0	+	0,00
2014	0,00	=	0	+	0	+	0	+	0	+	0,00

Yukarıda da değinildiği üzere, tablo iki enstrümana ayrıştırılmalıdır. Yeniden ihraç sırasında alınan avans tutarı haricinde kalan kısım GYMİ tablolarında tahvillere ilişkin hesaplarda, avans kısmı ise diğer borçlar hesaplarında kullanılacaktır. Tahviller hesabına konu olan tutarlar için, yine önceki kuponlu senetlere ilişkin verilen örneklerde açıklanan mantık geçerlidir; piyasa fiyatı ile hesaplanan stok farkları avans hariç net borçlanma, avans hariç net birikmiş faiz ve yükümlülükleri azaltıcı şekilde negatif değer ile dönem içerisinde tahakkuk eden prim tutarları ile açıklanır. Bu kırılımlar sonrasında elde edilebilecek GYMİ tabloları verileri aşağıdaki gibidir (Tablo 21).

Tablo 21: Kuponlu, sabit faizli, primli DİBS ihracı örneği; IMF-GYMİ Tabloları verileri

	2012	2013	2014
Tablo 3- Fin. İşlemler/Net Yük. Oluşumu/Krediler(3313) ¹	1556,96	-11,28	-1545,68
Tablo 3- Fin. İşlemler/Net Yük. Ol./Diğer borçlar(3313) ¹	4,83	-4,83	0
Tablo 4- Yen. Değ./Net Yük. Oluşumu/Tahviller(4313) ²	183,31	-334,21	150,90
Tablo 4- Yen. Değ./Net Yük. Ol./Diğer borçlar(4318) ²	0,00	0,00	0,00
Tablo 6- Açılış Bilançosu/Fin. Yük./Tahviller (6313)	0	1740,27	1394,78
Tablo 6- Kapanış Bilançosu/Fin. Yük./Tahviller (6313)	1740,27	1394,78	0
Tablo 6- Açılış Bilançosu/Fin. Yük./Diğer borçlar (6318)	0	4,83	0
Tablo 6- Kapanış Bilançosu/Fin. Yük./Diğer borçlar (6318)	4,83	0	0

1) NB+NBF+Pİ+NAED

2) KF+PE

Yukarıda yapılan hesaplamalar sonrasında, MBT ve GYMİ tabloları herhangi bir istatistiksel hataya yol açmadan ve tablolar birbirleri ile tutarlı olacak şekilde doldurulmuş olacaktır. Ayrıca, MBT’de yer alan ödenen ve tahakkuk eden faiz farkı, GYMİ verilerinden de derlenebilmektedir; NBF ve P/İ toplamının ters işaretlisine eşittir;

	2012	2013	2014
MBT-Tablo2A/Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı	-26,04	11,28	45,68
NBF+P/İ+NAED	26,04	-11,28	-45,68

Bu örnekte olduğu üzere, kirli fiyat uygulaması nedeniyle gerçek prim ve gerçek iskonto değerlerinin muhasebe hesaplarından açıklanamaması, avans tutarının 381/481 ve faiz gideri kalemlerinin içine yansımaları, muhasebe kayıtlarının MBT ve GYMİ tablolarının derlenmesi aşamasında sağlıklı bir veri kaynağı olamayacağının diğer bir göstergesidir.

2.5. Diğer hususlar

DBS’ler ve yurt dışından sağlanan kredilere ilişkin finansal işlemlerin ESA kuralları çerçevesinde nasıl hesaplanacağı ve MBT ve IMF-GYMİ tablolarına yerleştirileceğine ilişkin temel kurallar yukarıda verilen örneklerde anlatılmıştır. Bunlara ilaveten aşağıdaki hususlar da dikkate alınmalıdır.

Kira sertifikaları da yukarıda örneği verilen kuponlu tahviller gibi kayıt edilmelidir. Döviz cinsinden ihraç edilen kira sertifikalarında ek olarak kur farkı da hesaplanmalıdır.

Bazen borçlanma senetleri erken itfa edilebilir veya geri alınabilir. Senetlerin erken itfası veya geri alımı sırasında yazılı değerinin aşağısında veya yukarısında ödeme yapılabilir. Söz konusu durum GYMİ tablolarında net borçlanma, NBF ve prim/iskonto tutarlarına yansiyacaktır. MBT tablolarında ise yine nakit ve mevduatlar, tahakkuk etmiş faiz kalemi ve bu işlem için özel olarak tablolara eklenmiş düzeltme kalemine (redemptions/repurchase of debt above(+)/below(-) nominal value) yansıtılmalıdır.

Diğer bir husus ise MBT ve IMF-GYMİ tablolarında konsolidasyon konusudur. Konsolidasyon sektör içi veya sektörler arası borç alacak ilişkisinin elenmesidir. IMF-GYMİ tablolarında MY sektör içi konsolidasyon için bir sütun ve GY sektör içi konsolidasyon için bir sütun olmak üzere her tabloda 2 adet konsolidasyon sütunu bulunmaktadır. MBT’de ise sektör içi konsolidasyon tablolarda ayrıca gösterilmez, veriler tablolara konsolide edilmiş bir şekilde yansıtılır. Sektörler arası konsolidasyon ise sadece Tablo3A’da yapılmaktadır. Tablo3A aslında genel yönetim sektörüne ait olup, Tablo3B-D’nin toplamıdır. Ancak bir GY alt sektörünün borcunu diğer bir alt sektör elinde tutuyorsa, bu finansal varlık Tablo3A’da “finansal varlık kazanımı” (net acquisition of financial assets) kaleminden düşülerek konsolide edilmelidir. Ancak burada da son kullanıcının konsolide edilen değeri doğrudan tablodan görebileceği bir düzen oluşturulmamıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, MBT ve IMF-GYMİ tabloları içerikleri ve sunum mantıkları özetlenmiş ve birbirleri ile olan bağlantısı ortaya konmuştur. Farklı türden devlet borçlarının söz konusu tablolara nasıl işlenmesi gerektiği her bir borç çeşidini kapsayacak şekilde örneklendirilerek sunulmuştur. Bu şekilde, tabloların kurgusundaki bazı yetersizlikler tespit edilmiş, hâlihazırda var olan kılavuzların yeterli detayda kapsamadığı konular içerilmiş, veri derleyiciler tarafından yanlış yorumlanması önlenmeye ve son kullanıcıların da tablo dinamiklerini daha iyi anlayabilmelerine imkân sağlanması amaçlanmıştır. Buna ilaveten, aslında Avrupa muhasebe sistemine (ESA) dayanan bahse konu tablo girdilerinin, ülkemiz muhasebe kayıtlarından neden doğrudan derlenemeyeceği de örnekler ile tespit edilmiştir. Bu çerçevede çıkarılan sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- MBT Avrupa ulusal hesaplar sisteminin bir parçasıdır; GY sektörü için finansal olmayan hesaplar dengesi ile finansal işlemler ve Maastricht borç stoku değişimi arasındaki bağı kurmaya çalışır. IMF-GYMİ tabloları da Avrupa ulusal hesaplar sistemi ile uyumludur ve GY sektörünün tüm ekonomik aktivitelerinin, daha kolay analiz edilebilir bir düzende gösterimini sağlar. Her iki tabloda yer alan bilanço değerleri farklı kurallara göre değerlendirilse de, tüm finansal işlemler ile denge kalemi (B.9) eşit olmak durumundadır.

• MBT’de 2 ve 3 nolu tablolarda yer alan “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kalemleri aynı adla anılsa bile içerikleri farklıdır. Buna ilaveten söz konusu kalemin Tablo3’de yer alan dipnotları veri derleyicileri yanlış yönlendirecek şekilde kurgulanmıştır. Bu durum MBT’nin tasarımında bir yetersizlik olarak değerlendirilmektedir.

• MBT’de Tablo2’de yer alan “Ödenen faiz(+) ve tahakkuk etmiş faiz(-) farkı” kalemi, IMF-GYMI için gerekli olan veri gurubundan NBF, P/i ve NAED işlemleri toplamının ters işaretlisine eşit olmalıdır. Bu eşitliğin ile veri derleyiciler, hesapladıkları verilerin iç tutarlılığının kontrolünü sağlayabilirler.

• MBT ve IMF-GYMI tablo verileri aslında, muhasebe kayıtlarına dayanır. Ancak ülkemizde söz konusu tabloları tamamen muhasebe kayıtlarından derlemek mümkün değildir. Bunun en temel nedeni MYMY’ye göre yapılan muhasebe kayıtlarında kuponlu ve kuponsuz senetlere ilişkin bilgilerin ayrımının yapılamamasıdır. Aslında hesaplarda bu ayrımın yapılmasına da gerek yoktur. Zira bu durum, yönetmelikte yapılacak bir değişiklikle kuponsuz senetlerin faiz değerlerinin “faiz giderleri” hesapları yerine itfa tarihinde “iskonto giderleri” hesaplarında izlenmesi ile aşılabılır. Buna ilaveten, borçların piyasa fiyatı veya nominal değeri üzerinden bilanço kaydı muhasebe sistemimizde yer almamaktadır. Bu hususların MYMY revizyonu sırasında gündeme alınması, muhasebe kayıtlarının bahse konu tablolar için doğrudan veri kaynağı olabilmesi açısından bir çözüm olarak görünmektedir.

• Dış devlet borçlarında finansal işlemlerin yapılması için gerekli olan hazırlık süresinin uzunluğu, muhasebe kayıtları ile gerçekleşen işlem tarihi arasında farklılaşmaya yol açmaktadır. Bu durumda da MBT ve GYMI tabloları için muhasebe kayıtlarının veri olarak kullanılması, bilgilerin dönemler arasında kaymasına neden olacaktır.

• İç borçlanmalarda, kuponlu bir senedin yeniden ihracı sırasında uygulanan kirli fiyat yöntemi nedeniyle fiyata eklenen birikmiş faiz tutarı ülkemizde prim geliri olarak muhasebeleştirilirken, ESA kurallarına göre “finansal avans” kabul edilmeli ve diğer borçlar hesaplarında takip edilmelidir. Bu çerçevede tabloların derlenmesi sırasında bütçeleştirilen prim gelirlerinden bu tutarların hesaplanarak ayıklanması gerekmektedir. Bugüne kadar derlenmiş MBT ve IMF-GYMI tablolarında yer alan borç istatistiklerinde söz konusu ayıklama işlemi yapılmamıştır. Kuponlu DİBS ihraçlarında uygulanan kirli fiyat yöntemi çerçevesinde bütçeye yapılan prim geliri/iskonto gideri, faiz gideri ve birikmiş faiz muhasebe kaydı, MBF ve GYMI verilerinin doğrudan elde edilememesinin diğer bir nedenidir. Yeniden ihraç edilen DİBS’lere ilişkin finansal işlemlerin muhasebe kayıtlarının temiz fiyat üzerinden yapılabilmesine yönelik MYMY revizyonu bir çözüm önerisi olarak göz önünde bulundurulabilir.

• ESA’ya göre faiz kupon dönemi boyunca ve iskonto/prim ise senedin vadesi boyunca tahakkuk ettirilerek bilanço tarihinde yükümlülük arttıracak/azaltacak

şekilde kayıt edilir. Oysaki ülkemizde kuponlu senetler satış fiyatı üzerinden, kuponlu senetler ise yazılı değer üzerinden hesaplanan yükümlülük tutarları ile bilanço hesaplarına kaydedilmekte ve birikmiş iskonto/prim ve faizin yükümlülük artıracak şekilde bilanço kayıtlarına bir etkisi bulunmamaktadır.

- IMF-GYMİ tablolarında MY içi ve GY sektörler arası konsolidasyon verileri tablolarda açıkça görünebilirken, MBT’de açık olarak sunulmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aytekin Balıbek, Arzu (2010), Muhasebe Yönetmelikleri ve Uluslararası İstatistik Sistemleri Kapsamında Devlet Borcuna İlişkin Kavramlar, Maliye Dergisi, Sayı 159, Temmuz-Aralık 2010 (346-364).
- Aytekin Balıbek, Arzu, Önal Zeliha ve Azal, Halil (2012), AB Hesaplar Sistemi Kapsamında Devlet Borçlanma Senetleri: Piyasa Değeri ile Merkezi Yönetim DBS Yükümlülüğü, Maliye Dergisi, Sayı 162, Ocak-Haziran 2012, (478-496).
- IMF (2014), Government Finance Statistics Manual 2014 (GFSM14), Washington DC, IMF.
- Eurostat (2013), European System of Accounts ESA 2010 (ESA2010), Luxembourg, Office for Official Publications of the European Union.
- Eurostat (2014), Manual on Government Deficit and Debt, Implementation of ESA2010 (MGDD), Luxembourg, Office for Official Publications of the European Union.
- Maliye Bakanlığı (MB) (2006), Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı: 26392, 30 Aralık, Türkiye.
- Vayvada Derya, Eylem (2014), Türkiye'nin Genel Yönetim Borç Stoku, AB Aşırı Açık Prosedürü ve Yeni Avrupa Hesaplar Sistemi, Maliye Dergisi, Sayı 167, Temmuz-Aralık 2014 (227-247).